

Korniss Dezső képei közt

A „Merics-jelenség”-ről

fotó: Iványi Balázs

Az Európai Utas meglátogatta Merics Imre tormási állatorvost, akinek a gyűjteményéből augusztus 17. és szeptember 11. között a kaposvári Vaszary Képtárban Korniss Dezső-émlékkiállítást rendeztek a festőművész halálának 20. évfordulójára. Róla és gyűjteményéről szóló korábbi írások szemelvényei alapján próbálunk képet adni a „Merics-jelenségről”.¹

A gyűjtőről (Markó Judit beszélgetése dr. Merics Imrével)

Dr. Merics Imre, a gyűjtemény létrehozója egy kis Zala megyei faluban, Bazsiban született. Ősei földművesek voltak. Még négyéves sem volt, amikor édesapja a második világháborúban életét veszítette, két testvérel és édesanyjával a földeken és az állatok között minden munkát el kellett végeznie. ...

¹ A *Merics gyűjtemény* (Kaposvár, 2002) c. kiadvány felhasználásával összeállította Gellér Katalin.

Az egyetem elvégzése után a hatvanas évek közepén kalandos körülmények között egy eldugott kis baranyai faluba (Tormásra) került főállattenyésztőnek, majd körzeti állatorvosnak.

Merics Imre így beszél a gyűjtemény keletkezéséről, néprajzi gyűjtéséről:

– Ha az emberben megvan az a fajta igény, hogy jó és kiváló néprajzi tárgyakat gyűjtsön és találjon, nem elég csak az ösztönösség, hanem valami módon képeznie is kell magát. Ha

ránéztem egy tárgyra, amely festve vagy faragva volt, akkor a jelek alapján valamennyire éreznem kellett azt, hogy mit is jelenthetett annak idején, és mit üzen nekünk most. Mondhatom, hogy teljes életet éltünk ennek a hatása alatt. Tehát visszajött a gyerekkor valamennyire. S a pusztuló tárgyakat valamennyire megmentve éreztük, de akkor még szóba sem került, hogy mi lesz a sorsuk, csak élvezte a család, hogy ilyen tárgyak között élünk.

– 1973-ban, egy néprajzi gyűjtőútja során hozta össze a sors Berki Viola festőművésszel, aki Zalába járt gyűjteni. Az ő révén egy nyári alkotótáborban Kátai Mihállyal, a kecskeméti tűzzománc alkotótelep vezetőjével is megismerkedett.

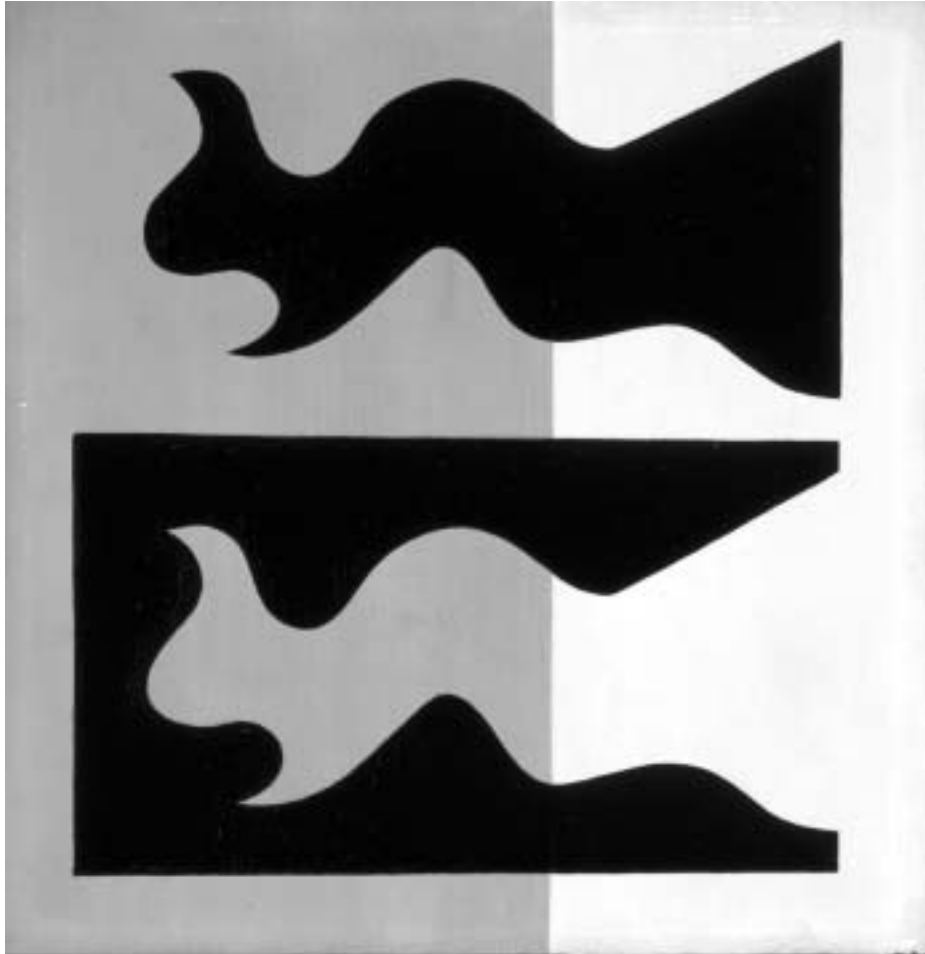
– Az ő munkásságuk, a képeik annyira abból a közegeből származtak, ahonnan én is származom, hogy egyik napról a másikra nagyon megszerettem őket mint személyiségeket is, és a munkáikat is. Így kerültem kapcsolatba tulajdonképpen a képzőművészettel. ...

A másik nagy szerencsém az volt, hogy itt élt Martyn Feri bácsi Pécsen. ... Olyan européer barát-

ságára tettem szert, akinél szinte hetente megfordultam. Ez az európeárság nekem nagyon imponált mint falusi állatorvosnak, és minden olyan tanácsát, ami a képzőművészettel kapcsolatos, maradéktalanul megfogadtam. Igaznak érzem azt a legendát, hogy Korniss-hoz nagyon nehéz volt bejutni. Egy évet kellett valami módon kibírnom, hogy most ezért nem, most azért nem, most meg más miatt nem jó, hogy megkeressem. És egyszercsak jött egy levél, ide Tormásra,

– Korniss Dezső révén jutott el a neoavantgárd nagy generációjának festőegyéniségeihez. Bak Imre, Keserű Ilona, Nádler István és Hencze Tamás a hatvanas évek elején - Kassák példája és Korniss nyomán – az új stílust valósították meg. Merics Imre gyűjteni kezdte műveiket, és ekkor nyílt ki számára az avantgárd világ, ami a mai napig is tart.

– Közben azért én kökeményen dolgoztam a körzetben. Mert kevés olyan jó érzés van, mint amikor az em-

Korniss Dezső: Pozitív–negatív, 1950

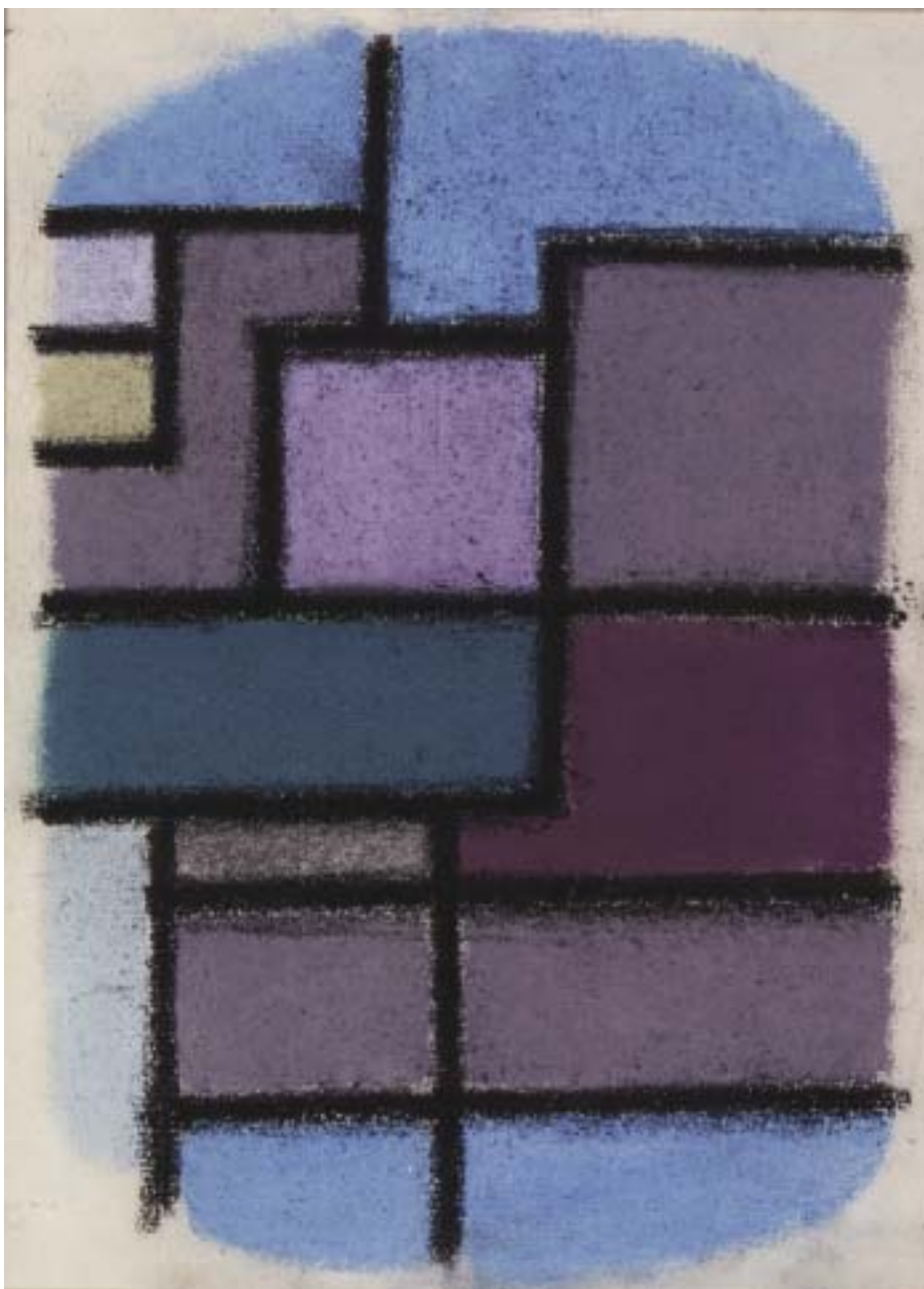
hogy ha óhajtom, akkor legyek szíves, és 1980. július 7-én délután két órakor keressen meg. Hát nekem természetesen ez lett a legfontosabb dátum. Megkerestem, és ettől a pillanattól kezdődik az, amikor olyan ember vonzáskörébe kerülhettem, aki kinyitotta számomra a képzőművészet nagy titkait. Elvezetett engem olyan mélységekbe és magasságokba, amik nélkül én egészen biztosan nem ezt az utat választottam volna.

ber egy beteg állatot meggyógyít. Ezen keresztül a gazdája is megnyugszik, örül. Ezeket nem lehet elfelejteni. Ez a szakma nagyon hálás, mert nap mint nap találkozik az ember az ilyen hasonlóan nagyon jó érzésekkel. Én reggel héttől kilencig itthon rendelek, telefonrendelést tartok, és aki személyesen akar velem találkozni, az itthon meg is talál.

– Túl azon, hogy a gyűjtés anyagi megterhelést is jelent, el kellett fogadtatni a családjával, hogy benne

Korniss Dezső: Kollázs, 1950

Korniss Dezső: Kompozíció, 1940-es évek

akarva-akaratlanul egy olyan erő dolgozik, amiről már nem tud lemondani... Ha csak pénzen múlt volna, nem jön létre a gyűjtemény. Beledolgozott a gyűjtésbe a házi eperfahordóban érlelt pálinka. A saját termésű bor, de még a felesége főztje is. Legfőképpen azonban a személyes barátságok.

A gyűjteményről (Kovács Péter: A Merics-jelenség)

1997-ben rendezhettük meg a székesfehérvári Szent István Király Múzeumban Merics Imre gyűjteményének az első nagy, átfogó kiállítását. Magam – mint művészettörténész is – örökre lekötöztette leszek barátomnak, Pinczehelyi Sándor festőművésznek, aki

A siker (az említett kiállításé) azonban korántsem egyszerűen a rendezők munkájának volt köszönhető, hanem sokkal inkább annak a különös, mind ez ideig ismeretlen gyűjtői attitűdnek, amire ... Várkonyi György mutatott rá először. Azt mondta ugyanis Mericsről, hogy ez az érdekes ember valójában nem is képeket gyűjt, hanem sokkal inkább barátságokat. Számára elsősorban az emberi kapcsolat fontos, ami – persze mégiscsak gyűjtőről van szó – az adott műtárgyak megszerzésében teljesedik egészé. Merics Imre nem ismeri a haszon kereskedelmi fogalmát, és számára majdhogynem másodlagos a művészeti produktum intellektuális tartalma is. Mindenkor megközelítése elsősorban érzelmi: ugyanazzal a nyitott szívvel keresi és fogadja be a műalkotás üzenetét, a színek harmóniá-

fotó: Iványi Balázs

először vezetett el a tormási állatorvos házába. Amikor hosszú órákon át ismerkedhettem egy hihetetlenül kedves, eleven emberrel és valószerűtlenül valóságos környezetével az apró baranyai falucskában, akkor gyűjteményének nem is a nagysága vagy elképesztő gazdagsága nyűgözött le elsősorban, inkább a meghökentő kohéziója, természetes összetartó ereje. ...

ját, a formák rendjét, mint az azt létrehozó művész – az ember – barátságát. Ez a már-már naivan őszinte nyitottság köti össze a stílusukban más-másfelé tartó művészek igyekezetét, és hitelesíti Merics Imre meghökentően sokszínű gyűjteményének egységét. ...

Amit itt látunk az nem más, mint művészettörténet „alulnézetből”, kortárs magyar művészet, aho-

Korniss Dezső: Kalligráfia, 1959

Korniss Dezső: Kollázs-triptichon, 1950

gyan a tormási állatorvos fedezte föl a maga számára. Önmagában is izgalmas látni azt a folyamatot, amely a környezet népi kultúrájának a gyűjtésével kezdődött, hogy aztán kisebb-nagyobb kitérőkkel elvezessen az utolsó félszázad legjelentősebb mestereihez – Korniss Dezsőhöz, Martyn Ferenchez, Gyarmathy Tihamérhoz ugyanúgy, mint az utánuk jövő nemzedékek legjobbjaihoz: Keserü Ilonához, Bak Imréhez, Nádler Istvánhoz, Pinczehelyi Sándorhoz, Hencze Tamáshoz, majd még tovább Mulasics Lászlóhoz, Halász Károlyhoz és másokhoz. Eddig ez mindenfajta művészettörténeti meggondolás szerint is összetartozó művészek sora. Merics Imre azonban tudott másfelé is figyelni: Tormáson lelhetjük föl az ettől a trendtől távoli Berki Viola tán legszebb képeit is; a korán elhunyt Kovács Tamás életművének igen gazdag keresztmetszetét, és mondjuk Ujházi Péter képeinek és dobozainak hihetetlenül teljes sorát – hogy csak három, egymás törekvéseitől és stílusától is igencsak távol álló, mégis művészettörténetileg is jelentős mestert említsünk.

A kiállításról

(Horváth János: A Rippl-Rónai Múzeum kiállítása, Kaposvár, 2002. március 20 – április 21.)

Öt évvel ezelőtt, a székesfehérvári István Király Múzeumban volt a gyűjtemény első bemutató kiállítása. Annak láttán egyes műkritikusok élesen felszisszentek. Hogy lehet egy gyűjtemény ennyire vegyes összetételű? – Nem ez a szokás. Az absztrakt és a figuratív mű hogyan egyeztethető össze egy lakásban, egy gyűjtői törekvésben? – A múzeumokban a koherens egymásra épülés szerint gyarapodnak az alkotások. Merics Imre azt válaszolja, hogy ő ennyire nyitott szellemű. Így szereti, így érzi hitelesnek és teljesnek. Az élete, a gyökerei, gyermekkori szülőfaluban történt világra eszmélésétől a folytonosságot őrző mai időkig győzik meg őt a vonzódásainak igazságáról. Nagyot nevet a szörnyülködőkön. ■

Korniss Dezső: Fej